

Theater van de pupi

In een opslagplaats in *Napels* gaan we op zoek naar een *camorrist*. Hij hangt op een vliering, verscholen achter een groep etalagepoppen. Groot is hij. En zwaar. Uit zijn hoofd steekt een bijna twee meter lange, ijzeren stang om hem op te tillen en te laten bewegen ... het is een *stangpop*.

De antiquair die hem te koop aanbiedt, zegt: 'Het is een *guappo*, een camorrafiguur.' Een 'guappo' (spreek uit: goeappo, met de g van goal) is een schurk met arrogante trekjes; de *camorra* is de Napolitaanse mafia.

De antiquair heeft ons ook al een *Saraceen* getoond, een mooi exemplaar met tulband en imposante snor. Een iets kleiner exemplaar, waarvan het lijf en het hoofddekseel verdwenen is – alleen de stang met de kop eraan is overgebleven – krijgt enkele dagen later een bijzonder plaatsje in ons museum.

Maar wij hebben op dit moment vooral onze zinnen gezet op een personage dat alleen in *Napels* voorkomt; Saracenen vind je ook op *Sicilië*, waar namelijk net zo'n traditie van theater met *stangpoppen* bestaat. *Pupi* (spreek uit: poepie, met een lange oe; het enkelvoud is 'pupo') heten ze op z'n Italiaans.

Het *theater van de pupi* is volkstheater. Het ontstond in de negentiende eeuw, eerst in *Napels* en vervolgens ook op *Sicilië*.

Bovenaan het repertoire staan de legenden over de *paladijnen* van *Karel de Grote* en hun strijd tegen de Saracenen.

Episoden

De legenden over de paladijnen vormen een cyclus. De poppenspelers verdeelden die in *episoden*, net als bij een *feuilleton*, en voerden er per voorstelling een van op. Op die manier waren zij voor lange tijd, vaak voor meer dan een half jaar, verzekerd van een vast publiek. Want dat wilde natuurlijk wel graag het verdere verloop van het verhaal zien. De entreprijs was laag en ander vertier was er nauwelijks.

Robin Hood

Op *Sicilië* worden de middeleeuwse legenden nog steeds gespeeld, maar nu geeft men in iedere voorstelling een afgerond verhaal, met veel actie en spectaculaire momenten. Dit om tegemoet te komen aan de smaak van het moderne publiek.

In *Napels* voerde men in het theater van de pupi niet alleen paladijnenlegenden op, maar ook verhalen over camorra-leiders. De *intriges* zijn opgediept uit rechterlijke kronieken en de volksliteratuur. De camorristen werden als helden gezien, als *Robin Hoods*, omdat ze de armen en zwakken in bescherming namen.

Tore 'e Criszenzo

Vandaag de dag heeft de camorra een heel ander imago. *Tore 'e Criszenzo* (spreek uit: kriesjenzo) was zo'n heroïsche guappo, en *Marco Spado* een andere. Rondom hen zijn twee verhalenreeksen gebouwd, die net als bij de paladijnen-cyclus in *afleveringen* werden gebracht. De smaak van het publiek is veranderd; de *televisie* heeft daar het nodige toe bijgedragen. De verhalen over de paladijnen worden daarom in *Napels* niet meer opgevoerd – en die over de camorristen nog maar zelden.

□ Schavuit

De stangpoppenspelers werken nu meer met *marionetten*, waarmee ze komedies opvoeren, met *Pulcinella* (spreek uit: poeltsjienella) in de hoofdrol. Sommigen hebben hun pupi van de hand gedaan. De paladijnen, Saracenen en guappi, met hun door de strijd geblutste houten koppen, brachten zo immers nog een lieve lire op.

Nu kun je ze bij de uitdragerijen zien hangen. Maar de koper moet oppassen: er zitten vervalsingen tussen, pupi die voor antiek moeten doorgaan maar die dat niet zijn.

Verschoten stoffen, gekloofd hout, afgestoten verf: razend knap hoe men dat weet te imiteren.

Onze antiquair is met de camorrapop langs een wankel ladder van de vliering naar beneden gekomen. Hij draagt hem aan zijn stang naar het licht, opdat wij hem beter kunnen bekijken. Of hij de waarheid spreekt als hij zegt dat hij uit de negentiende eeuw stamt? We zijn er niet zeker van. Maar de guappo heeft met zijn ietwat loenzende ogen en hoogrode kleur ons hart meteen gestolen.

Als de antiquair vertelt dat het Tore 'e Criscienzo is, zijn we verloren. Met kop en stang los van het lijf en apart in lappen gewikkeld, zo gaat pupo mee in het vliegtuig.

Wij hopen dat u na het lezen van dit *Poppenspe(e)lmuseum*pamflet – en het bekijken van deze nieuwe aanwinst in ons museum – ook uw hart verliest aan onze *schavuit*.

□ Poppenspe(e)lmuseumwinkel

Wellicht wilt u meer te weten komen over de historie en de techniek van het stangpoppenspel. In de *museumwinkel* zijn briefkaarten over het stangpoppentheater, lesbrieven en andere documentatie over het (volks)poppentheater verkrijgbaar.

□ Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek

Uitgaven over schurken, schavuiten en andere schoffies in het poppentheater zijn, als ze niet tentoongesteld worden, terug te vinden in de *Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek*. Informatie over het (volks)poppenspel is ook te vinden in het *poppentheater-abc* op onze websites www.poppenspelmuseum.nl en www.poppenspelmuseum-bibliotheek.nl.

□ Afbeelding: stangpop, een 'guappo'. Napels (198-?).

Poppenspe(e)lmuseum ©

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21

www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2

www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl